

NĚKTERÉ OTÁZKY VZTAHU MEZINÁRODNÍHO A VNITROSTÁTNÍHO PRÁVA SE ZŘETELEM NA ČLÁNEK 10 ÚSTAVY

VÁCLAV PAVLÍČEK

ÚVOD

Řešení vztahu mezinárodního a vnitrostátního práva není novým problémem a to ani v českém a dříve v československém právu. Svědčí o tom řada publikací již z doby mezi světovými válkami. Různá legislativní řešení uplatnilo i tehdejší Národní shromáždění.

V roce 1932 v Háchově poctě ukázal prof. dr. L. Vošta na velké spektrum názorů v teorii i judikatuře při řešení problematiky vnitrostátní platnosti mezinárodních smluv v Československé republice.¹⁾ Připomínal, že při přípravě ústavní listiny v roce 1920 byla těmto otázkám věnována malá pozornost.

Judikatura Nejvyššího správního soudu i Nejvyššího soudu v době první republiky kolísala. Některé smlouvy dvoustranné i mnohostranné byly prováděny zvláštními zákony, které opakovaly jejich obsah, v jiných zákonech se uvádělo, že určitá ustanovení smluv „mají moc zákona“. Na československé pojetí působily i rozdílné zahraniční úpravy, které se projevily i při uzavírání dvoustranných smluv. Pro současné diskuse o obsahu pojmu lidských práv se zřetelem na práva sociální je jistě hodný pozornosti zákon č. 100/1932 Sb. o vnitrostátní účinnosti mezinárodních smluv o sociálním pojištění, který tuto transformační klausuli vyjádřil ohledně smluv takto druhově určených.

Úprava této sociální oblasti byla nepochybně v souladu s principy zakotvenými v systému mírových smluv po první světové válce, které zakládaly Společnost národů a Mezinárodní organizaci práce. V ustanovení o Mezinárodní organizaci práce se konstatovalo, že obecný mír může spočívat jen na podkladě sociální spravedlnosti. Pracovní podmínky, které znamenají pro velký počet osob nespravedlnost, bídu a strádání působí takovou nespokojenost, že obecný mír a soulad jsou ohroženy a vyžadují v zájmu jejich zachování nápravu. Toto zjištění vztahující se k právům sociálním a ovlivněné historickými zkušenostmi, zejména revolucí v Rusku, ovlivnilo již tehdy jak mezinárodní smluvní praxi, tak i vnitrostátní úpravu řady demokratických států, které tak chtěly čelit i nebezpečí společenských zmatků a revolucí.

¹⁾ Univ. prof. dr. Ladislav Vošta: Několik poznámek k otázce vnitrostátní platnosti mezinárodních smluv v Československé republice, in Pocta k šedesátým narozeninám dr. Ěmila Háchy, Bratislava, 1932, str. 319 a násl.

Zároveň se v této době v mezinárodních vztazích kladl důraz na záruky práv menšin, jako práv individuálních i kolektivních, neboť národnostní útlak v různých zemích, mnohdy provázený kolektivními masakry - např. Arménů nebo Řeků ze strany Turecka, nebo vnitřní rozklad, jako tomu bylo v Rakousku-Uhersku, nemohly zůstat bez povšimnutí. Práva národnostních menšin v nově vzniklých státech zaručená v mezinárodních smlouvách se proto měla stát ústavním principem. Provázela princip sebeurčení národů.

Většinou jsou v odborných kruzích známé diskuse o právním významu ustanovení o menšinových právech obsažená v tehdejších smlouvách uzavřených po první světové válce pro ústavní život těchto států obecně a Československa zvláště. Některými svými aspekty se tyto diskuse vztahují i k problematice tzv. Mnichovské dohody a předchozí Runcimanovy mise, jak na to upozorňují i současné diskuse v některých německých kruzích právnických i politických.

Spor probíhal o to, zda ústavní ochrana menšin vyplývala ze svobodné vůle československého lidu, nebo z rozhodnutí mocností, které Československo smluvně přijalo v souvislosti se svým vznikem a bylo povinno je vnitrostátně respektovat. Ačkoliv v důvodové zprávě se uvádělo, že ustanovení hlavy VI. ústavní listiny o ochraně menšin národních, náboženských a rasových je promítnutím mezinárodních závazků, někteří autoři tvrdili, že tyto závazky nejsou s ohledem na suverenitu státu aplikovatelné a mají jen morální povahu.²⁾ Primát práva mezinárodního popírá princip svrchovanosti státu. Připomínalo se též, že československá ústava zaručila taková práva, v rozsahu, který není v mezinárodních smlouvách obsažen. I do těchto diskusí se vedle politických aspektů promítal spor o suverenitu státu a vztah ústavy a mezinárodních smluv.

K diskusím o úpravě těchto práv přistoupily po druhé světové válce nové poznatky. Symptomatické pro ně je návrh skupiny osmi ústavních expertů z 13. července 1947, kteří při přípravě Ústavy navrhovali, aby do ní byla zahrnuta formulace svobody před útlakem převzatá z Atlantické charty. Měla znít: „Orgány veřejné a politické moci a rovněž všichni obyvatelé ČSR mají povinnost chovat se tak, aby každý obyvatel ČSR mohl v ní žít beze strachu a svobodně od přímého i nepřímého násilí a ohrožení“.³⁾

Jiným návrhem byl požadavek přednesený prof. Hobzou a dalšími experty, aby mezinárodní smlouvy zavazující československý stát měly po dobu své mezinárodní účinnosti i účinnost vnitrostátní a to s právní silou zákona nebo zákona ústavního.⁴⁾ Hobza v tomto ohledu zůstal věren svým názorům uplatňovaným v době meziválečné.

Jak se při přípravě ústavních textů zpravidla stává, zůstaly tyto podněty politickými stranami téměř nepovšimnuty a nestaly se ani předmětem politických střetů.

²⁾ Toto stanovisko zastával jeden z tvůrců ústavní listiny z r. 1920, který tvrdil, že „jde o závazek teoreticky nemožný a prakticky bezvýznamný“ - F. Weyr: *Soustava československého práva státního*, F. Borový, 1924, str. 80 a násl.

³⁾ K. Kaplan: *Příprava Ústavy ČSR v letech 1946-1948*, ÚSD, 1993, str. 241.

⁴⁾ Tamtéž str. 291.

Naléhavost zakotvení vztahu mezinárodního a vnitrostátního práva do ústavního textu se promítl i v „konkurenčním“ návrhu Ústavy prof. dr. Vl. Kubeše, experta strany národně socialistické, který do § 13 navrhoval zařadit ustanovení: „Mezinárodní smlouvy schválené Národním shromážděním, mají po dobu své mezinárodní účinnosti platnost zákona“.⁵⁾

Problém německé menšiny byl podobně jako v jiných státech řešen odsunem v souvislosti s rozhodnutím Postupimské konference. Rozsah a pojetí práv v této Ústavě obsažených byly ovlivněny přípravou Všeobecné deklarace lidských práv, pro kterou však již představitel poúnorové československé vlády v OSN nehlasoval. Koncepce této deklarace nebyla založena jen na konsensu demokratických zemí, které stály u jejího zrodu, jako tomu bylo u smluv po první světové válce, ale hledala pevnější, hlubší filozofický kořen tohoto obecného dorozumění o lidských právech. Stal se jím návrat ke koncepci přirozenoprávní a zdůraznění práv individuálních. Nenacházíme již ustanovení o kolektivních právech národnostních menšin. To se odrazilo i v řadě poválečných ústav.

Z Všeobecné deklarace lidských práv vycházely následné Pakty, Evropská úmluva o lidských právech a základních svobodách a později i Evropská sociální charta. Za přirozená práva se považuje mnohem širší jejich okruh, než v době, kdy se toto pojetí zrodilo. Zahrnutí sociálních, hospodářských a kulturních práv mezi práva přirozená, nabývaná zrozením člověka a jeho lidskou podstatou, vyjadřovala tradičně i doktrína katolické církve, zavrhuující marxistický socialismus i liberalismus.

S přijetím těchto dokumentů se prohlubuje proces internacionalizace lidských práv. Jejich právní úprava a dodržování není již jen věcí práva vnitrostátního, ale je poměřováno mezinárodně dohodnutými kritérii.

Integrace zemí západní Evropy na základě uzavřených smluv sebou přináší i ústavněprávní důsledky. Nejvýznamněji tuto tendenci vyjádřila Spolková republika Německo ve svém Základním zákonu z r. 1949 v článku 25, kde se stanoví: „Obecná pravidla mezinárodního práva jsou součástí spolkového práva. Mají přednost před zákony a zakládají bezprostředně práva a povinnosti obyvatel území Spolku“. V čl. 23 a 24 se umožňuje přenést část suverenity na jiné nadstátní či mezistátní útvary.

V r. 1958 přijatá Ústava Francouzské republiky stanoví v čl. 53 ohledně mezinárodních smluv, že mohou být ratifikovány nebo schváleny jen zákonem. Podle čl. 55 smlouvy nebo dohody řádně ratifikované nebo schválené mají od uveřejnění vyšší právní sílu než zákony za podmínky, že každá z těchto dohod nebo smluv je aplikována též druhou stranou. Pokud by ovšem Ústavní rada prohlásila, že mezinárodní závazek obsahuje ustanovení odporující ústavě, musí být oprávnění k ratifikaci nebo ke schválení příslušného závazku dané až po změně ústavy.

Ve španělské ústavě přijaté v r. 1978 se v čl. 96 stanoví, že platně uzavřené mezinárodní smlouvy se stávají po jejich oficiálním uveřejnění ve Španělsku součástí vnitrostátního právního řádu. Jejich ustanovení mohou být zrušena, změněna nebo

⁵⁾ Univ. prof. dr. Vladimír Kubeš: O novou ústavu, Melantrich Praha, 1948, str. 60.

může být pozastavena jejich platnost jen formou předpokládanou samotnou smlouvou nebo podle obecných principů mezinárodního práva. Podle čl. 95 uzavření mezinárodní smlouvy, která obsahuje ustanovení odporující ústavě, vyžaduje předchozí přezkoumání ústavy. Ústavní soud může být vyzván, aby se vyjádřil o existenci takového rozporu.

Současná ústava České republiky v této oblasti není v zásadě výjimečná, ale ani nepřevzala beze změny zkušenostmi prověřenou úpravu odjinud.

SOUČASNÉ ÚSTAVNĚPRÁVNÍ PROBLÉMY

Ústava České republiky řeší vztah mezinárodního práva a vnitrostátního práva jednoznačně jen pro oblast lidských a občanských práv, tedy pro oblast danou předmětem úpravy těchto vztahů. Činí tak v čl. 10 Ústavy, jímž bylo nahrazeno ustanovení § 2 ústavního zákona č. 23/1991 Sb. Pozornosti zaslouží především v jakých směrech toto nové systematické začlenění daného ustanovení v Ústavě změnilo jeho interpretaci.

Listina základních práv a svobod uvozená ústavním zákonem č. 23/1991 Sb. je založena, podobně jako Všeobecná deklarace lidských práv, oba Pakty a některé další smlouvy i z poslední doby, na přirozenoprávním principu. Uvozovací zákon se vztahoval jen k této Listině a řešil vztahy s ní související. Článek 10 Ústavy svým systematickým zařazením má nepochybně dosah širší, může se vztahovat i na vztahy s Listinou bezprostředně nesouvisící a svým předmětem úpravy ji překračující. V textu Ústavy České republiky včetně její preambule, nenajdeme omezení dané filozofickým, přirozenoprávním základem Listiny, čteme však v ní o nedotknutelných hodnotách lidské důstojnosti a svobody, o vlasti rovnoprávných a svobodných občanů a o státu založeném na účtě k lidským právům a svobodám člověka a občana.

Mezinárodní smlouvy o lidských právech a svobodách, které splňují obsahové i formální podmínky čl. 10 Ústavy a tohoto vymezení, mají tedy pro vnitrostátní právo v zásadě důsledky uvedené v čl. 10. Článek 10 Ústavy společně s Listinou umožňuje značně široký výklad pojmu lidských práv a základních svobod. Výčet práv uvedený v mnohostranných smlouvách univerzálního charakteru představuje minimum obsahu tohoto pojmu. Záleží na kultuře každé společnosti, každého státu, co počítá ještě dále k hodnotám člověka, které ve svém vnitrostátním právu hodlá ctít a ochraňovat. Z hlediska těchto hodnot nepředstavují závazky z těchto smluv a z Listiny výčet úplný.

U pojmu mezinárodních smluv podle čl. 10 Ústavy může rovněž vzniknout otázka, zda Ústava má na mysli jen smlouvy mnohostranné, nebo i dvoustranné, v nichž jsou upraveny vztahy lidských práv. Jde např. o to, zda dvoustranná smlouva mezi Českou republikou a jiným státem, která by zvýhodňovala postavení národnostní menšiny tohoto státu proti jiným menšinám žijícím v České republice, byť početnějších nebo kompaktnějších, neobsahuje ustanovení diskriminační se zřetelem k těmto jiným menšinám a proto neústavní, resp. protiústavní. Souvisí to s uni-

verzální povahou lidských práv, jako jejich podstatným znakem. Jakékoli zakotvení nerovnosti mezi různými skupinami občanů se přičítá jejich podstatě.

Vraťme se však k textu čl. 10 Ústavy. Výraz v Ústavě, „jimiž je Česká republika vázána“ stanoví, že se vztahuje na všechny smlouvy daného druhu co do jejich předmětu úpravy, které naplňují znak **vázanosti** z hlediska mezinárodního práva, ať byly uzavřeny kdykoliv v minulosti, pokud trvá jejich vázanost pro Českou republiku z hlediska mezinárodního práva. Musí ovšem být ratifikované a vyhlášené. Z hlediska vnitrostátního práva zůstávají otevřené některé otázky. Jak posuzovat a řešit právní závaznost znění těch smluv, které byly sice v minulosti ratifikované a vyhlášené, ale v dalším období Československo (příp. již Česká republika) přistoupilo ke změnám a dodatkům, které buď nebyly ještě ratifikované, nebo ač ratifikované, nebyly dosud vyhlášené. Jsou bezprostředně závazné ve svém stále ještě publikovaném znění (byť jimi v tomto znění není již případně Česká republika vázána), nebo jen ve znění, které těmito změnami nebylo dotčeno, nebo jimi není vázána Česká republika vůbec a na základě jakých ustanovení? Je v souladu s ústavně vyjádřeným principem dělby moci, že záleží na výkonných orgánech, kdy na základě pokynu k vyhlášení mezinárodní smlouvy ve Sbírce zákonů se změní práva resp. postavení občanů?

Při jiných příležitostech jsem zdůvodňoval, proč je z hlediska vnitrostátního práva rozhodující znění v českém jazyce.⁶⁾ Podle § 6 zákona č. 545/1992 Sb. vychází Sbírka zákonů v českém jazyce. Publikace v autentickém znění (nebo v některém z nich) je sice vhodná a užitečná, ale nemůže změnit pro vnitrostátní právo závaznost českého znění, neboť stát je povinen, chce-li být státem právním, seznámit občana se závazným předpisem v jazyce, jemuž rozumí, nebo v jazyce úředním. Pokud jde o publikaci právních předpisů, již vyhlášovací patent císaře k obecnému zákoníku občanskému z 1.6.1811 uváděl, mezi důvody jeho publikace právní jistotu pro občany: Občanské zákony mohou občany dokonale uklidnit co do bezpečného užívání jejich soukromých práv tehdy „budou-li vyhlášeny v jazyku jim srozumitelném a budou-li zachovány pro stálou paměť v řádné sbírce.“ Ostatně již v té době musela být řešena adekvátnost překladu z německého znění do jazyků jednotlivých národů. Parlament svým rozhodnutím v reprezentativní demokracii tak určuje jaké znění, jaký význam určitého přeloženého pojmu považuje za adekvátní originálu. Překladem předloženým Parlamentu vládou a schváleným tímto Parlamentem se tak ve skutečnosti interpretuje autenticita znění pro Českou republiku.

Znamená to, že i při nepřesném překladu, který by byl později zjištěn, musí o takové změně rozhodnout tyž orgán, který rozhodoval původně, tedy opět Parla-

⁶⁾ Viz např. J. Malenovský: Případ praktické aplikace čl. 10 Ústavy České republiky: Rámcová úmluva na ochranu národnostních menšin, Právník č. 9/1995, V. Mikule: Lidská práva, vztah práva vnitrostátního a práva mezinárodního, Český bulletin lidských práv, č. 1/1995. K problematice vztahu mezinárodního a ústavního práva jsem se vyjadřoval v komentáři k čl. 10 Ústavy a v úvodu k II. dílu tohoto komentáře - V. Pavlíček a kol.: Ústava a ústavní řád České republiky, Linde Praha, I. a II. díl, 1994, 1996 a dále v článku Některé problémy výkladu čl. 10 Ústavy, Všehrd 4/1995.

ment. Nemůže dodatečně opravovat takový překlad toliko orgán moci výkonné, např. ministerstvo zahraničních věcí, ale ani soud, neboť přesnost překladu nemůže být předmětem soudního sporu a posuzování.

Dalším problémem, kterého bych se chtěl dotknout, je výklad pojmu „mají přednost před zákonem“. Proti názoru většiny konstitucionalistů, že tím je založena nová hierarchie právních norem a právní síla těchto smluv je mezi zákony ústavními a běžnými, někteří internacionalisté zastávají názor, že tyto smlouvy mají právní sílu ústavního zákona. Z obou stran již bylo sneseno dost argumentů. Nechci je opakovat. Na mezinárodní souvislosti jsem již ukázal. Pro prvé stanovisko, které zastávám, bych chtěl připojit argumenty další.

Co tvoří českou ústavu, tedy tzv. ústavní pořádek, které právní normy mají sílu zákona ústavního, stanoví Ústava ČR závazně a jednoznačně v čl. 112 odst. 1. V tomto výčtu není pro mezinárodní smlouvy podle čl. 10 místo. Toto ustanovení čl. 112 odst. 1 Ústavy nelze interpretovat širěji v tom smyslu, že by i jiné normy mohly mít právní sílu zákona ústavního.

Ještě na jeden aspekt této problematiky je vhodné upozornit. Výklad čl. 10 Ústavy také znamená, že mezinárodní smlouvy, které mají povahu smluv v tomto ustanovení vymezených, se stávají předmětem zkoumání a interpretace nejen práva mezinárodního, ale i práva ústavního, pokud jde o jejich účinky ve vnitrostátním právu. Již z předchozího výkladu vyplynulo, že táž norma může být současně součástí práva ústavního i mezinárodního a v různých ústavních systémech tomu tak i je. Nebrání tomu žádná překážka teoretická ani praktická. V každém z těchto systémů - mezinárodního i vnitrostátního práva - působí v odlišných souvislostech, což může vyvolávat interpretační potíže.

Ústava České republiky je ústavou tuhou, rigidní. Nepředpokládá, že by jí mohly mezinárodní smlouvy měnit. Nedává prioritu mezinárodnímu právu před právem ústavním. Neznamená to, že se neukáže potřeba takovou koncepcí změnit. Bude to však vyžadovat změnu Ústavy v souvislosti s možným vstupem do Evropské unie apod. Nevystačí se s jinou interpretací platné Ústavy.

V souvislosti s výkladem těchto ustanovení vyvstává ještě další otázka. Zajišťuje náš právní řád skutečně postulát, že uvedené smlouvy jsou bezprostředně závazné a mají přednost před zákonem?

Ústava v čl. 87 odst. 1 písm. a, b, příp. d, i, dává Ústavnímu soudu pravomoc rozhodovat v případech, že jsou porušována ustanovení mezinárodních smluv podle čl. 10 Ústavy. Toto ustanovení je podrobněji obsaženo v zákonu č. 182/1993 Sb. o Ústavním soudu.

V procesních předpisech pro obecné soudy je stanoven odlišný postup. Soud se neřídí v případě rozporu mezi mezinárodní smlouvou a zákonem touto smlouvou, ale řízení přeruší a ponechá Ústavnímu soudu, aby o věci rozhodl. V čl. 95 odst. 1 Ústavy je stanoveno, že soud je při rozhodování vázán zákonem. V odst. 2 tohoto článku se uvádí, že dojde-li soud k závěru, že zákon, jehož má být použito při řešení věci, je v rozporu s ústavním zákonem, předloží věc Ústavnímu soudu. O mezinárodní smlouvě se nic nepraví.

Podle § 224 odst. 5 trestního řádu soud přeruší trestní stíhání, má-li za to, že zákon, jehož užití je v dané věci rozhodné při rozhodování o vině a trestu, je v rozporu s ústavním zákonem, nebo mezinárodní smlouvu, která má přednost před zákonem, předloží věc Ústavnímu soudu. Podobné ustanovení obsahuje v § 109 odst. 1, písm. b) občanský soudní řád. Stanoví, že soud řízení přeruší, jestliže před rozhodnutím ve věci dospěl k závěru, že zákon, jehož má být při řešení věci použito, je v rozporu s ústavním zákonem nebo mezinárodní smlouvu, která má přednost před zákonem. V tom případě předloží věc Ústavnímu soudu. Jde tedy ve skutečnosti o sistaci tohoto řízení a návrh na zrušení zákona nebo jeho jednotlivých ustanovení. Ústavní soud nálezem rozhodne, že zákon nebo jednotlivé jeho části se zruší dnem, který v nálezu určí, nebo návrh zamítne. Po vyhlášení nálezu soud v přerušném řízení pokračuje. Lze namítnout, zda takový postup odpovídá principu, že ústavní zákon nebo mezinárodní smlouva podle čl. 10 má přednost před zákonem a jsou-li bezprostředně závazné, musí-li nejprve zákon, nebo jeho část, být zrušeny, aby bylo možno v řízení dále pokračovat.

ZÁVĚREM

Vztah mezinárodního a ústavního práva se netýká jen výkladu čl. 10 Ústavy. Obecně vyvolává tato problematika zvýšenou pozornost. Uvažovaná integrace České republiky do Evropské unie nastoluje další otázky včetně možných budoucích ústavních změn tak, aby se ústavní řád více otevíral mezinárodním závazkům. S tím ovšem bude souviset i potřeba řešit další teoretické otázky jako je suverenita lidu, vyjádřená v rozhodování parlamentu a vztah těchto rozhodnutí k rozhodnutím výkonných orgánů Evropské unie apod. Ovlivní to samotný pojem suverenity lidu a demokracie atd. To však není možno řešit v souvislosti s interpretací čl. 10 Ústavy. Toto ustanovení se zabývá problematikou lidských práv. Od přijetí ústavního zákona č. 23/1991 Sb., který u nás poprvé danou problematiku komplexně řešil, se mnohé změnilo. Některé problémy lidských práv obsažené v mezinárodních smlouvách již před sto lety, které se vztahovaly k hodnotám, tehdy považovaných za příznačné pro křesťanskou kulturu Západu (ochrana před pornografií a před obchodem se ženami), se objevuje v Evropě dnes znovu v nečekaných souvislostech a rozsahu. Vedle tradiční mezinárodní ochrany dětí před dětskou prostitucí, dětskou pornografií a obchodem se ženami, se stává naléhavou ochrana před drogami, kultem násilí a zločinnosti, zprostředkovaná především neregulovaným nebo málo regulovaným vlivem televize na výchovu dětí. Některé závazky vyjádřené v mezinárodních smlouvách již v minulosti, zůstávají nepovšimnuty. Nekvalifikovanost či hloupost, nebo neodpovědná touha po zisku ničím nelimitovaná u politiků i vládců nad těmito sdělovacími prostředky, někdy skrývaná za povrchními liberalistickými frázemi, je vážným nebezpečím pro současnou civilizaci lidských práv. Nedávno, krátce před svou smrtí, na toto nebezpečí důrazně upozorňoval K. Popper. Nezdá se, že by si Česká republika tohoto nebezpečí byla vědoma a skutečně chtěla respektovat tyto hodnoty evropské civilizace. Význam

nových komunikačních prostředků, stírajících státní hranice, vyvolává aktualizovanou potřebu, aby se státy společně mezinárodními smlouvami bránily před tímto obecným ohrožením rozkladu a záhuby současné civilizace.

THE RELATIONSHIP BETWEEN INTERNATIONAL LAW AND CONSTITUTIONAL LAW

S u m m a r y

Introductory part of the article gives a brief outline of solutions to the relationship between international law and constitutional law within the Czechoslovak constitutional history and within some other European constitutions with respect to different historical periods in the development of constitutions.

In the following section the author gives reasons for his opinion that the concept of human rights and freedoms contained in Art.10 of the Constitution includes the list of rights and freedoms contained in the Charter of Fundamental Rights and Freedoms as a whole, both in Pacts and in the General Declaration of Human Rights which is not an international treaty. Civil human rights can be expanded outside that framework. The author analyzes individual features of the provision under Art.10 of the Constitution of the Czech Republic. He follows the assumption that one rule can be a part of both international law and constitutional law. The author pays special attention to problems related to unclear translations of the authentic wording of treaties, and to means by which they could be corrected. Such corrections could be done only by Parliament in its capacity as the body which authorized and construed the translated authentic text.

In conclusion, the author deals with the necessity of changes to the Constitution in relation to the process of integration of the Czech Republic within European structures, and to the need for solutions to theoretical issues, such as the problem of the sovereignty of the people and the sovereignty of the State. The author also pays attention to the definition of human rights in relation to various forms of crime and the dangers arising for civilization from the abuse of human rights.